

terräng, kommer sannolikt den kyrkomusikaliska renässansen att i hög grad profitera därav. Man ville nästan våga påståendet att nya kyrkomusiken redan nu är mera ortodox än teologin.

Harald Andersén.

Ett tyskt breviarium från förra seklet.

Det kan för våra dagars tidegårdssträvare hava sitt intresse att något lära känna ett nästan sekel gammalt tyskt försök att skapa en ersättning för den medeltida tidegården, vilken den tyska reformationen i vissa fall delvis övertog oförändrad men hårt reducerad, i andra fall kraftigt omarbetade, men som dock ganska snart blev betydelslös i kyrkolivet.

År 1857 utgävo i Stuttgart tvenne »evangelisch-lutherische Pfarrer», såsom de titulera sig, i ett stort band, en bönbok, som de kallade: Evangelisches Brevier. Deras namn voro Georg Christian Dieffenbach i Schlitz och Christian Müller i Beerfelden. De ha knappast blivit ryktbara i kyrkohistorien som banbrytande på något område. Vi torde icke göra något större misstag, om vi sammanställa dem med 1800-talets tyska lutherrenässans, vilken hade stor förståelse för liturgiens krav och reformationstidens liturgiska arv.

Sitt arbete motivera de så: »Vår tid lider av en tuktlöshetens sjukdom. Subjektivt godtycke har mångenstädes trätt i stället för gammal helgad ordning. Det av Guds ande upplysta ögat möter överallt splittring och upplösning. Medvetandet att stå och handla i Guds eviga ordningar ha mångenstädes även de förlorat, som framför alla borde äga det.» Motiveringen är minst lika aktuell i våra dagar.

Detta breviarium innehåller böneordningen för en vecka och var dag får sin särskilda prägel delvis i anslutning till gammalkyrklig uppfattning. Söndagen talar om ämbetets gudomliga sändning och instiftelse, måndagen om dess härlighet och ansvar, tisdagen om prästerlig vandel, onsdagen, den gamla stationsdagen, talar om militia christiana och är en vaksamhetens dag och dag för veckopredikan. Torsdagen låter, kanske med tanke på nattvardens in-

stiftelse, ämbetet framträda såsom herdens, vilken leder sin hjord till gröna ängar, där den finner ro. Fredagen, även den en gammal stationsdag, får sitt innehåll från långfredagen. Därför betraktar man då ämbetet ur offersynpunkten, lördagen åter betonar bikt-faderns gärning, då ju lördagen av gammalt särskilt i de s. k. lutherska kyrkorna är skriftermålsdag och som sådan en beredelsens dag, att rätt mottaga Herren Kristus i hjärtat.

Var dag har sex bönestunder: Matutin kl. 6, laudes 9, kl. 12 beder man Pro pace, kl. 3 är det meditatio, 6 vesper och slutligen 9 completorium.

Man förvånar sig stundom över dessa bönestunders uppbyggnad. Den traditionella tidebönsformen har delvis fått vika för inflytande från högmässan. Det märkes väl t. ex. i matutinen, vars schema är detta: Introitus, Kyrie, Gloria, collecta, textläsning, böner, Credo, Sanctus, Fader Vår, välsignelse. Pro pace är en enkel bönestund med versikel, bön och psalm. Meditatio har till mål vilan i Ordet och består av versikel, capitulum, psalm (119 delad på veckans dagar). Med denna andakt kan cursorisk bibelläsning förbindas.

Vespern har botkaraktär, varför Gloria Patri faller bort. Ordningen är lik den föregående, psalmen är en botpsalm och Agnus Dei tillkommer. De rörliga delarna av dessa bönestunder återfinnas i detta Breviariums fyra delar: Lektionarium (ordo, texter med responsorier), psalterium, oratorium och hymnarium.

Ville man kritisera detta liturgiska arbete finner man lätt svaga punkter. Det är, för att tala med docenten Strömberg, klerikaliserat, avsett endast för prästen. Man tänker sig den evangelisk-lutherske prästen nyttja det så som den romerske. Medan det romerska breviarieriet emellertid innehållsligt är församlingsmässigt och endast i praktiken hos sockenprästerskapet, men ej hos flertalet ordenspräster, blivit en bönbok för den enskilda andakten, låt vara att det är en bön in nomine ecclesiae, så är detta även innehållsligt anpassat för prästens enskilda andakt. Därför kunde denna bönbok icke bli till hjälp, när tidegården åter skulle bli en församlingens gudstjänst. Här möter närmast en parallell till den spanske 1500-talskardinalen Quiñones' breviariereform. Denne store kardinal, som kanske inte skulle behaga nutidens liturgiska benediktiner, bröt ju sönder tidegårdens gamla schema och förvandlade bönboken till en prästens privata bönbok, utan tanke på kortjänstens krav.

Med tanke på detta arbetes form och innehåll, vilket knappast kan ge anledning till anklagelser för katoliserande tendenser, är det nästan sorglustigt att läsa författarens försvar för namnet »Brevier»: Namnet »Breviarium» ha vi icke valt därför att vi »romanisera», vilket man i våra dagar förebrår alla dem, som betona Kyrkan och det kyrkliga livet, utan därför, att det icke finnes något bättre och kortare uttryck för det vi åsyfta.

Vad man än må anmärka mot detta arbete ur liturgisk synpunkt, måste man dock erkänna, att det har sitt stora intresse ur den synpunkten, att det visar, hur det, som en gången tids oförstånd berövat Kyrkan, dock med styrkan av en andlig makt ånyo bryter fram och väcker det gamla till nytt liv, enligt den regel, som möter i ett citat, att »tamen utile esset revocare consuetudinem et disciplinam veteris Ecclesiae. Habet enim multo majorem fructum quam vulgus cogitat.»

E. S.

Alpirsbach.

(Från Tyskland.)

Det skall säkerligen intressera åtskilliga av denna tidskrifts läsare att erhålla underrättelser om det arbete inom Tysklands evangeliska kyrka, som före kriget hade sin samlingspunkt i Alpirsbach. En av dess ledare, Dr. Fr. Buchholz, som bl. a. besökte Båstadveckorna, har meddelat följande därom:

Den kyrkliga verksamhet, som är känd under namnet »Alpirsbach» och utgör en viss tysk motsvarighet till Laurentius Petri Sällskapet, kunde under hela kriget genomföra sitt arbete nästan oinskränkt med årligen sju »kyrkliga veckor» vilka 1943 flyttades från Alpirsbachs kloster till Tübingens stiftskyrka, och åtskilliga liturgiska bearbetningar angående mässa och tidedgård. Först under julen 1944 kom verksamheten att nedläggas på grund av att verksamhetens ledande och drivande krafter blevo förhindrade: den ene fördes s. a. s. från altaret bort till koncentrationsläger, den andre övade sig i sjukvård. Och då nu, i år, den kyrkliga verk-